

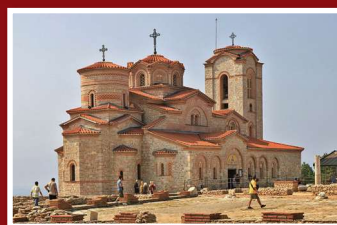

**РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ ВО СКОПЈЕ**

**XLIX МЕЃУНАРОДНА НАУЧНА
КОНФЕРЕЦИЈА
НА МЕЃУНАРОДНИОТ СЕМИНАР ЗА
МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК, ЛИТЕРАТУРА И
КУЛТУРА**

Охрид, 4 и 5 септември 2022 година

СКОПЈЕ, 2023

Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

**XLIX МЕЃУНАРОДНА НАУЧНА
КОНФЕРЕЦИЈА НА МЕЃУНАРОДНИОТ
СЕМИНАР ЗА
МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК, ЛИТЕРАТУРА И
КУЛТУРА**

Охрид, 4 и 5 септември 2022 година

Уредник на издавачката дејност на УКИМ:

проф. д-р Никола Јанкуловски, ректор на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

За издавачот:

проф. д-р Никола Јанкуловски, ректор на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

XLIX меѓународна научна конференција на МЕЃУНАРОДНИОТ СЕМИНАР ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК, ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА при УКИМ

Редакциски одбор:

проф. д-р Намита Субиото
доц. д-р Ивица Баковиќ
проф. д-р Ордан Чуклиев
проф. д-р Весна Мојсова-Чепишевска
проф. д-р Лорета Георгиевска-Јаковлева
проф. д-р Лидија Тантуровска
проф. д-р Елена Јованова-Грујовска
м-р Евдокија Илијевска

Јазична редакција:

м-р Марија Антевска, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“
м-р Андријана Павлова, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“
м-р Антоанета Тримчевиќ, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“
м-р Дарко Томовски, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“
м-р Мирјана Вељановска-Томовска, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“

Компјутерска обработка:

Виктор Кочомановски

Печати:

Винсент Графика

Тираж: 150 примероци

Бојан Петревски

Филолошки факултет „Блаже Конески“

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје

bojan_petrovski@yahoo.com

**МЕТАДИСКУРСНИТЕ ПАРЕНТЕТСКИ РЕЧЕНИЦИ
ВО ГОВОРЕНИОТ ЈАЗИК**

Апстракт: Во трудот се разгледуваат метадискурските парентетски реченици врз примери од телевизиски емисии. Притоа, изнесена е нивна класификација од функционален аспект, според која се издвојуваат коментари што се однесуваат на чест израз, на израз за кој зборуваачот укажува дека е условен или несоодветен, коментари со кои укажува дека сè уште не решил кој израз да го употреби итн. Анализата покажува дека коментарите се јавуваат како *да*-конструкции, како релативни, причински, условни и концесивни дел-реченици, па дури и како цели сложени реченици, при што се карактеризираат со изразита позициска флексибилност.

Клучни зборови: метадискурс, парентетска реченица, говорен јазик, функција, структура

Воведни белешки

Терминот *метадискурс* ги опфаќа коментарите на зборуваачот во врска со т.н. еноннцијација (под што, во широка смисла, се подразбира продукцијата на искази во дадена комуникациска ситуација). Освен тоа, метадискурсот може да се однесува и на говорот на адресатот, за да биде потврден или преформулиран. Таа дефиниција е на Шародо и Менгено (Charaudeau et Maingueneau 2002: 373; сп. Maingueneau 2009: 56–57), кои посочуваат дека метадискурсот не е ексклузивна карактеристика на спонтаните интеракции и дека е застапен, условно кажано, и во внимателно конципираните дискурси. Мотивацијата за тоа е што зборуваачот/авторот на текстот често има цел да постигне етос (слика за себе што ја создава преку дискурсот) на човек што води сметка за својот и за дискурсот на другите. Притоа, тие издвојуваат неколку функции на метадискурсот:

- автокорекција;
- укажување на соодветноста или на несоодветноста на употребената лексика;

- елиминација на можноста за погрешна интерпретација;
- извинување;
- преформулација.

Менгено (Maingueneau 2010) го посочува гледиштето на Отие-Реву, кој зборува за т.н. автонимна модализација, посочувајќи дека е во прашање дистанцирање на зборуваачот од исказот. Во таа смисла, тој го удвојува својот дискурс за да го коментира во процесот на неговата продукција. Автонимната модализација опфаќа различни типови изрази, од типот на: *на некој начин, дозволејте ми ѓо изразој, ако можам да речам*. Во таа смисла, изнесена е следнава класификација на коментарите на зборуваачот:

- несовпаѓање во интерлокуцијата, каде што автонимната модализација сигнализира разидување меѓу учесниците во комуникацијата. Тука спаѓаат искази од типот на: *дозволејте ми ѓо изразој, ако можам да речам, ако сакајте, ѓледајте шјоо сакам да кажам, како шјоо велијте*;

- несовпаѓање во самиот дискурс, каде што зборуваачот претставува дискурс што е различен од неговиот. Тука спаѓаат разни маркери за цитирање и, во широка смисла, за повикување на друг извор, од типот на *како шјоо вели јој, да се јослужам со неговите зборовите, така наречениот, јоа шјоо се нарекува*;

- несовпаѓање меѓу зборовите и референтите, каде што се укажува дека употребените зборови не соодветствуваат на стварноста за која се претпоставени да реферираат. Тука спаѓаат искази од типот на *јоа шјоо треба да се нарече X, би можело да се рече, како да се каже*;

- несовпаѓање во рамките на зборот, каде што зборуваачот се соочува со повеќе значајни зборови. Тука спаѓаат изрази од типот на *во сите значења на зборот, во првичното значење, буквално*.

Анализа на метадискурсите парентетски реченици во неколку телевизиски емисии

Во натамошниот тек ќе биде извршена анализа на речениците со кои зборуваачот се осврнува на дискурсот, при што ќе биде применет и еден синтаксички критериум, т. е. ќе бидат земени предвид речениците во парентетска позиција, кои се инфилтрирани во основната реченица без да влезат во класична координациска или субординациска врска со неа¹.

1 Пошироко за парентетските конструкции в. кај Дехе и Кавалова (Dehé and

Материјалот што ќе биде анализиран е собран од говорениот јазик, т. е. од телевизиски емисии, дебати, интервјуа и прилози, каде што во улога на зборуваачи се јавуваат, претежно, политички аналитичари и политичари, но и новинари, лекари и универзитетски професори: Владимир Божиновски, Љупчо Георгиевски, Драган Даниловски, Јован Деспотовски, Илија Димовски, Љупчо Зиков, Александар Кржаловски, Владимир Милчин, Горан Момировски, Миленко Неделковски, Сашо Ордановски, Љупчо Цветановски.

Сите примери ќе бидат наведени во целосно автентична форма. Целта е да се одговори на неколку прашања: кои метадискурсни реченици во парентетска позиција се најчести, на кои секвенции од дискурсот се однесуваат, по што се разликуваат функционално едни од други и во кои структури и позиции се јавуваат.

Примерите покажуваат дека мошне чести се речениците што се однесуваат на често употребуван израз. Тие се совпаѓаат со втората група на Отие-Реву, затоа што во нив зборуваачот се повикува на друг, широко практикуван дискурс. Во примерот (1) таква е парентетската реченица *се вели народски*, која се однесува на прилошката определба *џуџуре* во претходниот контекст. Во примерот (2) парентетската реченица *како викаа на времето* се однесува на синтагмата *ужас без крај*. Во примерот (3) парентетската реченица *што се вика* се однесува на фразеолошкиот израз *карта во ракав*, а во примерот (4) парентетската реченица *како што велме во Македонија* се однесува на синтагмата *мажи*, во контекстот што следува.

(1) Вака ова *џуџуре* – **се вели народски** – како кога се *праваат анкети* за јавно мислење за околу *политички разни работи*. (ДД1)

(2) Па да, да, *штоа* велам, ја не веруам дека Софија ќе се согласи на било *што* додека не се *постигнат* суштинските цели, за иднината и јазикот, и само ќе биде мачење и одолговлекување и измислување на нови и нови услови и – **како викаа на времето** – *ужас без крај*. (АК)

(3) (...) ама се дочека досега да имаат *карта во ракав* – **што се вика** – *право на времето да постават* свои услови и ја би рекол на измислен проблем да не држат сè *што* во *законот* на евроинтеграциите. (АК)

Kavalova 2007). За нив како макросинтаксички феномен в. кај Бланш-Бенвенист (Blanche-Benveniste 2000: 111) (За поимот макросинтакса сп. Neveu 2004: 184–185). За координацијата и субординацијата во македонскиот јазик в. кај Минова-Гуркова (2000: 98; 235–236). За јукстапозицијата, како релација меѓу две (дел-)реченици издвоени со пауза, в. кај Менгено (Maingueneau 2014: 95–96).

(4) *Значи, јас сум, сакам да бидеме ние овде, на еден начин, креативно – да не бидам љоѓреино сфаиен од женската љоѓулација, како ииљо велиме во Македонија – мажи, и да оиљидеме во Брисел да љпреговараме и да исљпреговараме најдобра љпозиција за Македонија.* (ЉЗ)

Многу чести се и речениците што се однесуваат на израз за кој зборуваљот укажува дека е условен или дека, можеби, дури и не е соодветен. Тие примери се вклопуваат во групата на т.н. несовпаѓање меѓу зборовите и референтите. Во примерот (5) таква е парентетската реченица *да кажам*, која се однесува на центарот на синтагмата во која е инкорпорирана (*редовен љпроследувач*). Во примерот (6) таква е парентетската реченица *еиље иљака да љо кажеме иљоа*, која се однесува на именскиот дел од предикатот, *изнервирани*, во претходниот контекст.

(5) *А за еден иљаков баланс сакам да љо љочнам разговорољ со љпроф. д-р Никола Пановски, редовен – да кажам – љпроследувач и – дури би рекол – медицински еден од најглавниље консулљанљи се овие здравсљивени љпроблеми, особено со љпандемиљаља во љо љрашање.* (СО)

(6) *И ја веруам дека огромен број на нашиље соѓраѓани кои ииљо излеѓоа на љрољесљиље излеѓоа, меѓу друѓољо, и заради иљоа ииљо беа изнервирани – еиље иљака да љо кажеме иљоа – од изјавиље кои ииљо доаѓаа од неогѓоворни љолиљичари и љолиљички сљрукиљури од Софија.* (ЈД)

Како група многу блиска до речениците со кои се сигнализира дека изразот е условен се издвојуваат речениците со кои зборуваљот укажува дека сѐ уште не решил кој израз да го употреби, од типот на *како да кажам*, што е убедливо најчест случај. Тоа го покажуваат примерите (7), (8) и (9). Во примерот (7) парентетската реченица *како да кажам* се однесува на синтагмата *љоследна дуљка на свирчељо на Евроља*, а во примерот (8) – на синтагмата *заднинска сљљорија*. Во примерот (9) парентетската реченица се однесува на целата реченица што следува – *власља ољива*, како и во примерот (10), каде што парентетската реченица *како би рекол* се однесува на реченицата *иљука нема висљинска дебља*.

(7) *Баљка, ние сме – како да кажам – љо љоследна дуљка на свирчељо на Евроља.* (АК)

(8) *Има ли во целаља љприказна една – како да кажам – заднинска сљљорија околу иљљересиље на овие ииљо љпроизведуваљљ вакцини? –*

мислам – бидејќи очигледно дека се работи за огромен бизнис, а од друга страна, јасно е – јас не знам за Вас, јас и претпоставувам доза ја примив – дека по она што читам, зледам и така натаму, сејак, така ја заштитува од поголема можност за зараза. (СО)

(9) Никој не може да им веќе вечно владеење, меѓутоа – **како да кажам** – власникот ожива. (ВМ)

(10) Од друга страна, таму човек зледа дека судирите се – **како би рекол** – тука нема висинска дебата. (ВМ)

Како и во претходните примери, и во случаите со т.н. несовпаѓање во интерлокуцијата зборуваачот се колеба дали е соодветен односниот израз. Разликата се состои во тоа што во случаите со несовпаѓање во интерлокуцијата, освен што укажува дека изразот треба да се земе условно, му се обраќа и на адресатот, за кого тргнува од тоа дека можеби нема да се согласи со изразот. Таква е парентетската реченица *дозволето ќе кажам* во примерот (11). Во групата на т.н. несовпаѓање во интерлокуцијата се вклопува и примерот (12), во кој парентетската реченица *како сакаме наречето до* е, исто така, насочена кон адресатот. Примерот (13) се издвојува од претходните два по тоа што парентетската реченица *колку и да звучи контрадикторно или како оксиморон* укажува на тоа дека исказот што следува може да биде интерпретиран како контрадикторен, т. е. поинаку одошто е конципиран.

(11) Конечно да се засијане на јавноста – **дозволето ќе кажам** – на бојанењето врз туѓа несреќа. (ДД2)

(12) Значи, во секоја општина да има по една, по еден прирачен центар или ковид амбуланта или центар – **како сакаме наречето до** – во којшто би се јавувале сите граѓани што имаат регистрирани симптоми, зошто не се знае дали се од ковид или од нешто друго. (ДД1)

(13) Ние со ова, всушност – **колку и да звучи контрадикторно или како оксиморон** – со потпишувањето на овој предлог, француски предлог таканаречен, за почнување на преговори, ние де факто си ги зајвораме вратите на ЕУ. (ВБ)

Како засебен се издвојува примерот (14), во кој како парентетска метадискурсна реченица функционира секвенцијата *бидејќи ова е класичен пример на дискриминација* Грција што ни дојавеше со името. Иако е воведена со причински сврзник – *бидејќи*, реченицата нема

причинско значење во однос на основната, кое би било парадоксално – ‘ние се откажавме од правото на самоопределување бидејќи тоа што ни го правеше Грција е класичен пример на дискриминација’ Станува збор само за формално причинска дел-реченица, која се однесува само на синтагмата *од принципот на недискриминација*. Значењето на парентетската реченица е: ‘го употребувам зборот *дискриминација* затоа што ова е класичен пример на дискриминација’. Според тоа, станува збор за објаснување зошто е употребен изразот².

(14) *Ние се откажавме од правото на самоопределување – сами да си го, да се именуваме како сакаме – од принципот на недискриминација, бидејќи ова е класичен пример на дискриминација Грција што ни го правеше со со името – не ни дозволуваше да влеземе во ЕУ не заради постојаноста и кривичните, туку заради тоа што сме – правото, владеењето на правото го нарушивме, не почитувајќи ја пресудата на ХАГ во наша корист, и правда, со само, значи најмалку четири вредности со Пресанскиот договор не ги, се откажавме, условно речено, европски вредности. (АК)*

Сличен на претходниот е примерот (15), во кој парентетската реченица *ќе речам обид бидејќи не им успева* експлицитно објаснува зошто е употребена именката *обид* во претходниот контекст.

(15) *Најчест обид за релативизација – ќе речам обид бидејќи не им успева – на властите за да го намалат ова што се случува, односно оној интензитет на процесите, којшто тие не го виделе (...) (ЈЦ)*

Низ примерите се јавуваат реченици што реферираат и на претходниот и на контекстот што следува, од што произлегува класификација на анафорски и катафорски метадискурсни парентетски реченици. Во таа смисла, се поставува прашањето дали зборуваачот почесто антиципира кој израз ќе го употреби или се навраќа на израз што веќе го употребил. Анализата покажува дека катафорските парентетски метадискурсни реченици, од типот на примерите (16) и (17), се почести од анафорските, од типот на примерите (18) и (19). Како што се покажува, во некои случаи може да се реферира на целата

² За причинските реченици од тој тип Назаренко (Nazarenko 2000: 69) го употребува терминот *метајазични коментари*.

реченица, како во примерот (16), но и само на една нејзина секвенција, како во другите три примери.

(16) *И сеа ние – со фудбалски речник да се изразам – првошто полувреме, коа излезе предложош француски, зо изгубивме 5:0 и сеа со модификацииве дадовме ушешен гол.* (АК)

(17) *Нели, имале некоја комуникација, меѓуштоа од фамилијаша, од фамилијаша имаше некоја – како да кажам – фамилијарна обврска, фамилијарен завеш, некој од фамилијаша да иде да зо посешти, односно жробош, да стави цвеќе на жробош на дево му.* (ЈБГ)

(18) *Да се разговара со официјален Лондон, ако сакаш, за новаша елек, европска геоспиралешка заедница – како се нарекува, – иако шаша е – да речам – полумилишанаша, нели, во однос на Русија, се жради.* (ГМ)

(19) *На дел од луѓето коишто се полишчари од СДСМ, за среќа или за жал – не знам како да се изразам – јас во тој период кога сум бил тренер за дебаташа, сум им бил тренер за дебаташа.* (ИД)

Во рамките на катафорските, се izdelуваат и мал број случаи со т.н. амалгамизација, во кои парентетската реченица презема елемент што ѝ припаѓа на основната (за амалгамизацијата в. кај Dehé, Kavalova 2007: 29–31). Така, во примерот (20) парентетската реченица *би зо нарекол улишмашум* го презема центарот на именската синтагма воведена во претходниот контекст со детерминаторот *овој*. Во примерот (21) парентетската реченица *ако си ги сметаша херои* го презема центарот на именската синтагма *своите загинаши херои*.

(20) *Ние всушност со прифаќање на овој – би зо нарекол улишмашум – не ги започнуваме преговорите.* (ВБ)

(21) *Немам јас ништо против било кој да си ги честитува своите загинаши – ако си ги сметаша херои – ние нив не може да ги сметаме така.* (МН)

Што се однесува на структурата, пак, парентетските реченици се јавуваат во неколку разновидности: како прости реченици (1), како да-конструкции (5), како релативни (3), причински (14), условни (21) и концесивни дел-реченици (13), па дури и како цели сложени реченици (19).

(1) Вака ова ѓуиуре – **се вели народски** – како коѓа се иравати анкеи за јавно мислење за околу иолиийички разни рабои. (ДД)

(5) А за еден иаков баланс сакам да ѓо иочнам разѓоворои со ироф. 9-р Никола Пановски, редовен – **да кажам** – ироследувач и – дури би рекол – медиски еден од најѓлавниите консулијани коѓа се овие здравсйвени ироблеми, особено со иандемијаи во ... во ирашање. (СО)

(3) (...) ама се дочека 90 сеѓа да имаати кариа во ракав – **иио се вика** – иравоио на веио да иосйавати свои услови и ја би рекол на измислен ироблем да не држати се уиите во заложниийво на евроиниѓграциийе. (АК)

(14) Ние се ойкажавме од иравоио на самооипределување – сами да си ѓо, да се именуваме како сакаме – од иринциийои на недискриминација, **бидејќи ова е класичен иример на дискриминација Грција иио ни ѓо иравеше со со имеио** (...) (АК)

(21) Немам јас ниийио ироиив било кој да си ѓи Chesйвува своиите заѓинаи – **ако си ѓи смеиа херои** – ние нив не може да ѓи смеиаме иака. (МН)

(13) Ние со ова, всуиносй – **колку и да звучи конйрадикйорно или како оксиморон** – со иоийишувањеио на овој иредлоѓ, француски иредлоѓ иаканаречен, за иочнување на иреѓовори, ние де фактио си ѓи заиывораме вратиийе на ЕУ. (ВБ)

(19) На дел од луѓеио коиийио се иолиийичари од СДСМ, за среќа или за жал – **не знам како да се изразам** – јас во иој иериод коѓа сум бил ипрењер за дебаиа, сум им бил ипрењер за дебаиа. (ИД)

Како што покажуваат сите претходни примери, метадискурсите парентетски реченици се јавуваат инкорпорирани и во именската синтагма и реченицата. Во поглед на позицијата, расположливиот материјал покажува дека речениците инкорпорирани во именската синтагма се јавуваат меѓу модификаторот и центарот, меѓу два модификтора, како и меѓу детерминаторот и центарот. Покомплексна е ситуацијата кај речениците инкорпорирани во реченицата, каде што парентетските реченици се јавуваат во поголем број позиции: меѓу субјектот и предикатот, меѓу субјектот и акузативниот аргумент, меѓу копулата и именскиот дел од предикатот, меѓу две именски синтагми во координација, како и меѓу две дел-реченици.

Заклучни белешки

Според расположливите примери, метадискурсните парентетски реченици во говорениот јазик може да се класификуваат во неколку групи. Во речениците со кои претставува дискурс што е различен од неговиот, зборуваачот, во принцип, сигнализира дека употребува општопознати изрази. Фреквенциски, следуваат речениците што се однесуваат на израз за кој зборуваачот укажува дека е условен или дека можеби дури и не е соодветен, од една страна, и речениците со кои укажува дека сè уште не решил кој израз да го употреби, од друга. Во случаите со т.н. несовпаѓање во интерлокуцијата, зборуваачот непосредно му се обраќа и на адресатот, за кого тргнува од тоа дека можеби нема да се согласи со изразот. Најретко, се јавуваат метадискурсните парентетски реченици во кои зборуваачот објаснува зошто го употребил односниот израз.

Во зависност од тоа дали зборуваачот антиципира кој израз ќе го употреби или се навраќа на израз што веќе го употребил, се изделуваат катафорски и анафорски метадискурсни парентетски реченици, од кои првите се почести. Во рамките на катафорските, се изделуваат и случаи со амалгамизација, во кои парентетската реченица презема елемент што ѝ припаѓа на основната.

Што се однесува на структурата, парентетските реченици се јавуваат во неколку разновидности: како прости реченици, како *да*-конструкции, како релативни, причински, условни и концесивни дел-реченици, а најретко, и како цели сложени реченици. Во поглед на позицијата, расположливиот материјал покажува дека речениците инкорпорирани во именската синтагма се јавуваат меѓу модификаторот и центарот, меѓу два модификатора, како и меѓу детерминаторот и центарот. Во реченицата, пак, се јавуваат во поголем број позиции: меѓу субјектот и предикатот, меѓу субјектот и акузативниот аргумент, меѓу копулата и именскиот дел од предикатот, меѓу две именски синтагми во координација, како и меѓу две дел-реченици.

Користена литература

- Минова-Ѓуркова Лилјана 2000: *Синтакса на македонскиот сџандарген јазик*, Второ издание, Магор, Скопје.
- Blanche-Benveniste Claire 2000: *Approches de la langue parlée en français*, Édition Ophrys, Paris.
- Charaudeau Patrick, Maingueneau Dominique (ed.) 2002: *Dictionnaire d'analyse du discours*, Seuil, Paris.
- Dehé Nicole, Kavalova Yordanka (ed.) 2007: *Parentheticals*, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam, Philadelphia.
- Maingueneau Dominique 2009: *Les termes clés de l'analyse du discours*, 2e éd. Édition du Seuil, Paris.
- Maingueneau Dominique 2010: *Manuel de linguistique pour le texte littéraire*, Armand Colin, Paris.
- Maingueneau Dominique 2014: *La syntaxe du français*, 2e éd. Hachette Supérieur, Paris.
- Nazarenko Adeline 2000: *La cause et son expression en français*, Édition Orphys, Paris.
- Neveu Franck 2004: *Dictionnaire des sciences du langage*, Armand Colin, Paris.

Извори

- ВБ, Владимир Божиновски <shorturl.at/dnpvU> пристапено на: 4. 1. 2023
- ЉГ, Љупчо Георгиевски <shorturl.at/CGR28> пристапено на: 7. 1. 2023.
- ДД1, Драган Даниловски <shorturl.at/rwRU0> пристапено на: 10. 1. 2023
- ДД2, Драган Даниловски <shorturl.at/txJQ3> пристапено на: 29. 12. 2022
- ЈД, Јован Деспотовски <shorturl.at/iDLM5> пристапено на: 29. 12. 2022
- ИД, Илија Димовски <shorturl.at/gt017> пристапено на: 20. 12. 2022
- ЉЗ, Љупчо Зиков <shorturl.at/DJOY1> пристапено на: 29. 12. 2022
- АК, Александар Кржаловски <shorturl.at/bhqPX> пристапено на: 18. 1. 2023
- ВМ, Владимир Милчин <shorturl.at/nuJOV> пристапено на: 15. 7. 2022
- ГМ, Горан Момировски <shorturl.at/kyBCS> пристапено на: 18. 1. 2023
- МН, Миленко Неделковски <shorturl.at/fwGHO> пристапено на: 18. 1. 2023
- СО, Сашо Орданоски <shorturl.at/pyJV2> пристапено на: 18. 1. 2023
- ЉЦ, Љупчо Цветановски <shorturl.at/rxXY5> пристапено на: 22. 11. 2022.